

més
LLIBRES

**Sandro
Veronesi**

Traducció d'Enric Salom

Salvar vides a la Mediterrània

Un pamflet íntim
contra el racisme

ELS GOSSOS COMENCEN A BORDAR

TOTS ALHORA

Va passar a mitjan juny, en plena odissea de la nau *Aquarius*. Ja resultava inacceptable la política de ports tancats anunciada pel nostre ministre d'Interior («home de terra, que no coneix el mar», com havia comentat Andrea Camilleri), quan introduïa el xantatge sobre la pell dels migrants a les negociacions amb la Unió Europea per a la seva reubicació; ja resultava inacceptable la substància d'aquella ordre, difosa via Twitter mentre la nau que els havia salvat d'ofegar-se vagava per la Mediterrània a la recerca d'un port on desembarcar-los: aquella ordre suposava desmantellar el concepte mateix de salvament marítim, regulat pel Dret Marítim Internacional amb normes precises i peremptòries, així com per una tradició mil·lenària. Tot allò era inacceptable. Però el que ha

desencadenat els lladrucs són les paraules –dues, en concret– que podien perfectament haver-se evitat sense que el sentit d'aquella infame decisió es modifiqués gens ni mica, i no obstant això es van pronunciar: la paraula *xauxa* i la paraula *creuer*. És llavors, el 15 de juny, quan els gossos comencen a bordar tots alhora, tot i que jo encara no ho sé. De seguida també em poso a bordar, com el gos de Pavlov, que fa l'acció associada a l'estímul que emet l'ensinistrador. El mateix li passa a la meva dona, i durant dos o tres dies ens bordem a la cara tota la indignació a la qual s'han associat aquestes paraules –*Xauxa! Creuer!*– en la nostra formació. És una pertorbació interna violenta i impetuosa, que en poques ocasions de la meva vida he hagut d'afrontar, i que no puc controlar. Ja no puc pensar en altra cosa, no puc parlar de res més, no puc dormir sense somiar en un mar de plom del qual brollen una multitud de migrants desesperats que m'agafen i em tiren a sota. No puc deixar de bordar –Bup! Bup! Bup!–, però el lladruc és inútil. Torno a fumar, i això, a més d'inútil, és nociu. Exhalo indignació cada moment que algú passa en la meva companyia. Continua així durant uns dies, fins

que comprenc el que he de fer: deixar de bordar i posar el cos, anar-hi, allà, al forat del lavabo, on el mar s'engoleix els migrants desesperats. Atès que el meu cos de vell gos no em sembla suficient, em poso a bordar confiant que aquesta serà l'última vegada, publicant al *Corriere* una carta oberta a Roberto Saviano en la qual desitjo que altres gossos millors que jo, més joves i més ben ensinistrats, més coneguts o més estimats o més autoritzats o més influents que jo, facin el mateix, i es posin al meu costat. Pocs dies després arriba la resposta de Saviano, i després una altra, inesperada i molt bonica, d'Alessandro Bergonzoni, i mentre a Twitter l'home que no coneix el mar ens desitja un bon viatge amb una emoticona, em trobo literalment inundat d'emails, sms, missatges de WhatsApp, telefonades, comentaris a Twitter; de solidaritat però també d'odi, d'ànim però també d'amenaça, d'una manera que no m'havia passat mai a la meua vida. I aleshores ho entenc. No m'ha passat només a mi i a la meua dona. Els gossos han començar a bordar tots alhora.

CARTA A SAVIANO

Benvolgut Roberto Saviano,

T'escric per preguntar-te sobre el que darrerament absorbeix moltíssim la meva energia, i sovint no em deixa dormir. Una reflexió que, per posar-li un títol, podríem dir sobre el «temps del cos». Em pregunto, en la frustració amb què no deixo de bregar, si no ha arribat un temps diferent per a tots nosaltres, els homes i les dones ni «bons» ni molt menys «bonistes», sinó simplement «de bona voluntat», com diuen els àngels el dia de Nadal, desitjant la pau sobre la Terra. El que passa a la Mediterrània no té res a veure amb la pau, i és inacceptable; però no perquè les barcasses plenes de persones surtin de la costa de Líbia cap al nostre país: es tracta d'un fenomen comú, s'anomena *migració* –fins i tot poc significatiu, en termes estrictament numèrics– que sempre ha existit al

món. És inacceptable perquè inacceptable és la propaganda que l'acompanya, que capgira la realitat qualificant de *xauxa* o *creuer* la tortura a què s'exposen aquells éssers humans, i vol deixar-los a mercè dels traficants o de la guàrdia costanera líbia, és a dir, els veritables «traficants d'homes», calumniant amb aquesta definició les ONG que intenten salvar-los. Tot això és terrible i causa una angoixa que em costa de suportar. I com que veig el que passa amb les paraules, ara que l'engany ha superat en termes de suport popular la informació correcta, em pregunto si no ha arribat el moment de fer el pas i anar-hi, posar-hi el meu cos. Perquè nosaltres som un cos, i les nostres paraules també provenen del nostre cos, i el cos és molt més que elles; el cos és la nostra vida.

Per això t'escric, estimat Roberto, perquè el teu cos amenaçat des de fa anys ja està sobre el terreny. I, de fet, de tant en tant despunta l'amenaça de «treure't l'escorta», de deixar-lo indefens, el teu cos: una amenaça que, per exemple, no es pot dirigir contra mi. T'escric perquè, en aquesta situació, segurament t'has trobat molt sol. I et dic que «posar-hi el cos» per a mi només té un significat:

significa anar a sota, on hi ha el patiment, i estar-hi, amb el teu cos, les teves necessitats vitals, la teva resistència, allà. El cos, el mitjà més extrem de lluita en la tradició de la no-violència. Per tant, la primera pregunta que et faig és: què opines tu sobre aquesta –en el fons– banalitat? Exagero?

Aleshores, deixa'm dir una cosa. Del que parlem ara –l'objecte de la meva ràbia– no és la política hostil cap a l'acollida que ara és comuna a tots els països del món. Parlem de la diferència entre la vida i la mort. No puc creure que la pila de mentides que diàriament es llencen a sobre aconseguixin realment ocultar aquesta atrocitat. I crec que per força deu haver-hi persones influents, no necessàriament vinculades a la tradició de les lluites civils, que davant d'aquest terrible engany se senten molt compromeses. No creus que seria decisiu si alguna d'aquestes persones sentís la necessitat de posar-hi el seu propi cos? Sacrificant-se, és obvi, perquè el cos no es divideix i, si és allà, no pot ser aquí. Què penses, Roberto, desvariejo? Suposant que una d'aquestes naus de les ONG que naveguen enfront de les aigües de Líbia concedeixi un lloc a bord, creus que els cossos més importants del nostre

país —és a dir, els més valents, més admirats, més estimats, més bonics, més preparats, més valuosos, més populars, més desitjats—, no es poden unir a mi i a tu per ocupar aquests llocs? Només amb mi no n'hi ha prou. I amb tu tampoc, Roberto, perquè, com hem dit abans, tu ja estàs compromès, i el teu cos ja és la diana de l'actual propaganda. Caldria, per exemple, el comissari Montalbano, que té el doble de seguidors que electors ha tingut la Liga al març. (A més, al *backstage* de la propera temporada, que ja circula per la xarxa, sembla que ell, és a dir, no Luca Zingaretti, sinó el mateix Montalbano, el personatge, serà allà, al mig del mar, amb els braços oberts.) Per cert, de sobte em vaig sentir molt més animat quan vaig veure la fotografia de Totti que duia a les mans el cartell *#withrefugees* de l'ACNUR: pensa si ell hi posés el cos, si en una d'aquelles naus hi fos Totti. El seu cos en un d'aquells vaixells faria entendre a moltes persones com estan les coses, millor que mil paraules. Estic somiant? Estic dient cap ximpleria? Checco Zalone. O Claudio Baglioni. O Federica Pellegrini. O Jovanotti. O Sofia Goggia. O Celentano. O Monica Bellucci que fa de traductora del francès. O Chiara Ferragni donant

el pit. O Giorgio Armani, que compleix 84 anys. Al vaixell. Per allà. En aquell tros de mar on es deixa morir la gent per oportunisme, o per exercir pressió sobre Malta, o sobre Macron. Òbviament dic noms tal com raja, no convoco a ningú, mai no gosaria fer-ho: només dic, a tu que estàs permanentment convocat, que potser ara caldria una persona realment influent que hi posés el cos; si més no per interrompre la barbàrie de la propaganda, de la calúmnia. Només en caldria un, crec jo. Tu què en penses?

Ho sé, com més importants són els cossos, més tenen a perdre fent una cosa així. I això està bé: perdran. Serà una manera de retornar part de la fortuna que han obtingut, d'invertir-la en el futur. D'altra banda, ara, jo crec que perden fins i tot si no ho fan. Aquesta és una d'aquelles situacions de la qual no es pot escapar: o ets Rita Pavone, i penses així, o ets aquells cossos que resisteixen fins al límit i, finalment, s'omplen d'aigua i deixen de viure. No hi ha cap punt intermedi. Si l'actual bogeria no s'acaba el més aviat possible, tots hi perdran, fins i tot Rita Pavone, i molt. Hi havia un periòdic laic, a Algèria, que el dia de les eleccions de 1991,

aquelles plenes de sang pels atemptats dels integristes islàmics, va sortir amb aquest titular: «Si votes, mors. Si no votes, mors. Aleshores, vota i mor». Aquí no es tractaria de morir –aquest és un destí reservat per a altres–, aquí només es tractaria de fer-se cobrir d’insults per un grapat de comptes de xarxes socials, per haver indicat amb l’autoritat del propi cos on és la injustícia i on la raó. Des que la Mediterrània ha acollit la civilització, és a dir, des de fa milers d’anys, el naufrag al mar sempre ha estat considerat sagrat: fins i tot els fenicis (els fenicis: hi ha algú més dolent que ells?) el recollien i li reservaven l’honor de l’hospitalitat, si més no per superstició, no fos cas que ofenguessin els déus als quals el naufrag s’havia encomanat quan va partir. És inacceptable que aquesta norma s’anul·li avui, tan a la lleugera. Però això és exactament el que està passant.

Benvolgut Roberto, la nostra civilització se’n va a l’aigua, allà baix. Tota la resta és soroll, és distracció. No creus que cal atraure la mirada de tothom cap allà on està passant el que ens treu la son, sense distreure’s amb les provocacions i amb les murgues dels responsables? Creus que és possible,

afegint cossos als cossos? La diferència entre la vida i la mort, d'això parlem ara. Sembla impossible, però amb uns quants moviments hem passat de ser tots germans a relliscar en aquest fang, on aquesta diferència ja no es veu. Cal sortir-ne, Roberto, i potser el cos ens ajudi aquesta vegada: el teu, el meu, i el de qui té més a perdre que tu i que jo, si voldrà posar-l'hi.

Una abraçada,

Sandro